

”My patience ran out on Hasad a long time ago”

- varför blev Syrien en onskans axelmakt?

Abstract

In 2002 George W. Bush held a speech where he classified six nations as being the main threats to American security, one of them being Syria, a state with a secular constitution, no resent offence towards the US, and with an improved diplomatic relationship to the US during the Clinton years.

Being an ally to the Soviet Union during the Cold War Syria was forced to redefine its role in the region. Using neorealistc theory one part conclusion is the fact that the new Syrian leader, Bashar al-Hasad, in the early 21th century determined to set higher goals for the Syrian power ambition in the Middle East, threatened to destabilize the region and leave the US and its allies in a caotic situation.

In the US, however, the new administration after 11/9 sharpened its tone towards states that did not cooperate in the new "war on terrorism" or/and were likely to harbour terrorists. Syria was accused of doing both. Meanwhile, the neo-conservative intellectual movement received great influence after the terror attacks, and combined with members of former Republican administrations, used the new political climate to implement their ideas to the US foreign policy.

Nyckelord: axis of evil, Syria, Bush administration, neo-conservatism, neo-realism

Innehållsförteckning

1	INLEDNING.....	1
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	1
1.2	METOD OCH MATERIAL.....	2
1.3	TEORI.....	4
1.3.1	<i>Neorealismen.....</i>	<i>4</i>
1.3.2	<i>Agenda-setting.....</i>	<i>5</i>
1.4	DISPOSITION.....	6
1.5	BEGREPPSDEFINITIONER.....	6
2	BAKGRUND TILL SYRIEN.....	8
2.1	UTVECKLING INNAN AL-HASAD.....	8
2.2	EN VÄSTERLÄNSK IDEOLOGI?.....	9
2.3	SYRIENS ROLL UNDER KALLA KRIGET.....	10
2.3.1	<i>Ett närmande till USA.....</i>	<i>10</i>
2.4	BASHAR OCH DET AMERIKANSKA DUBBELSPELET.....	10
2.4.1	<i>Damaskusvåren som blev till vinter.....</i>	<i>11</i>
2.4.2	<i>"Secretary Powell sent a Thank you-letter".....</i>	<i>12</i>
2.4.3	<i>En omoralisk attack?.....</i>	<i>13</i>
3	"FIRST IRAQ, THEN SYRIA, THEN IRAN...".....	14
3.1	DE FÖRSTA VÄRLDSLEDARNA.....	14
3.1.1	<i>En pragmatiker i en ny värld.....</i>	<i>14</i>
3.1.2	<i>En medlare på jakt efter stabilitet.....</i>	<i>16</i>
3.2	NY TID, NYA VISIONER.....	17
3.2.1	<i>En medveten kontrast.....</i>	<i>17</i>
4	ANALYS.....	20
4.1	ALLIANSSTRUKTURER.....	20
4.1.1	<i>När balansen rubbas.....</i>	<i>20</i>
4.2	EN NY ERA ELLER EN GAMMAL AGENDAS ÅTERKOMST?.....	21
4.2.1	<i>Den innersta kretsen.....</i>	<i>22</i>
4.2.2	<i>It's democracy, stupid!.....</i>	<i>23</i>
5	KONKLUSION.....	27
6	REFERENSER.....	28

1 Inledning

"Washington needs Syria, but the question is how much?"¹ Gardner (2003)

Maj 2008. I Beirut, Libanon, pågår ännu en gång stridigheter mellan de regimtrogna och Hizbollah, med fortsatt instabilitet som konsekvens. Den långdragna konflikten verkar vara allt längre ifrån en hållbar lösning och en turbulent region tycks ha tappat sin kompass. När Libanon berörs i massmedia nämns Syrien ofta i samma andetag. Syrien har starkt inflytande över Libanons inrikespolitik, Syrien ger stöd till terroristgrupper som Hizbollah, Syrien är allierad med Iran mot Israel, Libanon och inte minst USA.

I kölvattnet av terrorattackerna den elfte september 2001 valde USA:s relativt nyttillträdde president George W. Bush att klassificera sex stater som "ondskans axelmakter": Irak, Iran, Nordkorea, Libyen, Kuba och – Syrien. Dessa "skurkstater" sades representera det onda i världen och befann sig på USA:s motståndarsida i den globala spelplanen. Valet av de fem första staterna kan te sig logiskt då amerikanska administrationer genom åren haft spända relationer med staterna. Saddam Hussein, Ayatollah Khomeini, Kim Jong-Il, Fidel Castro och Moammar Khadaffi har både givit och emottagit aggressioner gentemot USA, men Syrien? Är situationen verkligen så enkel som en första anblick gör gällande?

1.1 Syfte och frågeställning

Efter att ha erhållit en nödvändig förförståelse för Syriens moderna historia och utveckling framträder en mer komplex bild än vad som är fallet vid en första anblick. Syrien är officiellt en sekulär stat, vars statsbärande parti har en tydlig anknytning till västerländsk idétradition, och som under flera decennier aktivt bekämpat terroristgrupper såsom al-Qaida och Muslimska Brödraskapet, samt deltagit i Gulfkriget på USA:s sida under 1990-talets början. Dessutom erbjuder landet sitt stöd till USA efter terrorattackerna mot New York och Pentagon, ett stöd som den amerikanska regeringen åtminstone till en viss del valde att ta emot.

---

¹ Citat från Frank Gardner, BBC News 20 december 2003: "Who's who in the 'axis of evil'"
Citatet på framsidan är från George W. Bush i dokumentären "Råd för resande till Syrien", Sveriges Television 2008. Det fullständiga citatet är: "My patience ran out on president Assad a long time ago. And the reason why is because he houses Hamas, Hizbollah, suiciders go from his country into Iraq and he destabilizes Lebanon".

I min uppsats ämnar jag klargöra vilka faktorer som ligger bakom att landet trots dessa faktorer brännmärkts och reda ut denna till synes uppenbara paradox. Första frågeställningen är mer generell och lyder:

- *Varför, med tidsepoken från Kalla krigets slut till 2002 i fokus, placeras Syrien på den amerikanska administrationens lista över "ondskans axelmakter"?*

Då den första frågan ämnar få fram de generella drag och skeenden som utvecklats under de tre senaste administrationerna, fordras ytterligare en mer specifik frågeställning som primärt avser vilka influenser inom den amerikanska maktsfären som var avgörande för att Syrien kom att klassificeras som en "ondskans axelmakt".

- *Vilka influenser inom den amerikanska maktsfären var avgörande för beslutet att klassificera Syrien som en onskans axelmakt?*

Frågan om varför Syrien blev en, enligt den amerikanska administrationen, onskans axelmakt blir med andra ord primärt en analys av amerikansk utrikespolitik, snarare än av syrisk.

1.2 Metod och material

Den metod som jag har funnit mest relevant för att klargöra relationerna inom USA såväl som mellan USA och Syrien, är en dokumentanalys. Min empiri består primärt av andrahandskällor, offentliga tal, som i de flesta fall återgivits i diverse litteratur, samt publikationer av såväl aktörer inom processen som författare i närhet till skeendet. Vid en analys av politiska dokument, som det de facto är frågan om i både offentliga amerikanska dokument som av fristående skribenters, är en kritisk hållning till desamma nödvändig. Den som har ett intresse i en fråga kan alltid misstänkas för att vara tendentiös och om inte ljuga, så i alla fall överdriva eller underdriva sanningen. En diskussion kring tendenskriteriet är således ofrånkomlig. Leth & Thurén sammanfattar den källkritiska regeln som att "varje källa som har intresse av att ljuga eller förvränga sanningen måste också misstänkas för att göra det" (Leth & Thurén 2000:26). A Project for A New American Century och American Enterprise Institute är tankesmedjor som bygger sina publikationer på forskning, men som själva erkänner att de har en neokonservativ agenda och aktivt verkar för att sprida denna, såväl med hjälp av opinionsbildning som av direkt påverkan av makthavare i olika instanser. Dessa källor är indirekt länkade till den amerikanska utrikespolitiken efter elfte september, men tjänar även som dokument vid en kartläggning av den tidsanda som i stor utsträckning präglade Bushadministrationens utrikespolitik vid tidpunkten. Men även tal och offentliga dokument publicerade av administrationer har en politisk agenda och fungerar ofta mer som politiska visioner än som reell

politik som kommer att genomföras. Tendenskriteriet är inte bara relevant när det gäller ”fakta”, utan även när det gäller de förklaringar en skribent ger i sin version av verkligheten. Beroende på vilket syfte och världsbild publikationen har, kan utfallet bli ett helt annat än om den var skriven ur ett annat perspektiv och med andra intressen (ibid:27).

Eftersom avser nutidshistoria är antalet avhandlingar och uppsatser kring ämnet ytterst begränsat. Å andra sidan är utbudet av böcker och tidningsartiklar gällande den amerikanska Mellanösternpolitiken och neokonservatismens framväxt omfattande. I mitt arbete har jag utgått från centrala verk rörande de tre presidenterna som berörs, exempelvis Bill Clintons självbiografi, men även Brzezinskis, en säkerhetsrådgivare i National Security Council åt Carteradministrationen, *Second Chance* (Cameron 2002:41). Publikationen tjänar även som en komponent till de biografiska inslagen kring de tre presidenterna. Vid en djupare analys av politik, medarbetare och skillnader gällande George H.W. Bush, Bill Clinton och George W. Bush har bland annat Greensteins *Presidential Difference* och Camerons *US Foreign Policy* utgjort den ram som respektive avsnitt tagit sin utgångspunkt ifrån. Chans *Out of evil* har gett en god inblick i regionens utveckling efter Andra världskriget. Dessutom har boken en ambition att ge komplexitet åt de stater som definierats som onskans axelmakter

Tidningsartiklar, litteratur skriven av personer nära administrationen och tankesmedjor spelar en viktig roll i redogörelsen av hur vissa frågor dels blir angelägna, dels återspeglas för offentligheten. Artiklar författade av nuvarande eller före detta regeringsmedlemmar och rådgivare är viktiga dokument som utan tvekan ger en god inblick i regeringens agenda. Neokonservativa profiler med mer eller mindre akademiska verk i meritlistan, såsom Paul Wolfowitz, och Charles Krauthammer, är också angelägna vid en kartläggning av såväl George H.W. Bush som George W. Bushs utrikespolitiska prioriteringar. Robert Kagan har under det senaste decenniet profilerat sig som en av de allra mest centrala neokonservativa ideologerna och figurerar i flertalet böcker och artiklar i uppsatsen. Dessutom tjänstgjorde han inom utrikesdepartementets avdelning Deputy for Policy under Reagan (Right Web 2007). Foreign Affairs’ dokument signerat Condolezza Rice ger en god inblick i administrationens världsbild. Newsweek Internationals chefredaktör Fareed Zakaria, Samir Amin och Eyal Zisser, ger en delvis alternativ skildring av utvecklingen i såväl USA som Syrien under 2000-talets initiala skede.

Vid skildringen av Syrien och de syrisk-amerikanska relationerna har även svenska medier varit till god hjälp. Före detta utrikeskorrespondenten Peter Löfgrens dokumentär ”Råd för resande till Syrien”, som visades på Sveriges Television våren 2008, skildrar dels situationen inifrån Syrien, och dels ”utifrån” med hjälp av CIA-agenter samt Syriens ambassadör i USA. Under arbetsprocessen har jag kontaktat såväl Peter Löfgren som Caroline Seizinger, journalist vid Sveriges Radio och författare till ”Hälsningar från onskans axelmakter”, men utan resultat. I avsnittet gällande ”Damaskusvåren” 2001 har Dagens Nyheter bidragit med viktiga delar.

1.3 Teori

De teoretiska perspektiv som jag ämnar använda för att besvara den första och mer generella frågeställningen är neorealistiska teorier, medan den andra analyseras med hjälp av teorier rörande agenda-setting och decision-making, som Allison och Zelikow utformat.

1.3.1 Neorealismen

Neorealismen har sin bakgrund i den klassiska realismen, som länge var den dominerande skolan inom forskning kring internationella relationer. Den klassiska maktrealismen tar sin utgångspunkt i nationalstaten och menar att det internationella systemet således består av relationer som etablerats mellan stater (Hettne 1996:57). Likaså betonas anarkin i det internationella systemet och eftersom det saknas en aktör med monopol på våld får anarkin som konsekvens att stater rustar sig militärt; det är den militära styrkan som anses vara central inom realismen. Längtan efter säkerhet gör att allianser bildas och osäkerheten leder i sin tur till krig och konflikter, vilket ses som en naturlig del av systemet. Synen på den internationella anarkin är lika fundamental för realismen som klasskampen är för marxismen (Bjereld & Ekengren 2003:35).

Även om metoden i flera centrala avseenden är identisk med den klassiska realismen, skiljer dem sig åt på vissa punkter. Även om neorealister primärt betonar staterna som de viktigaste aktörerna, kan andra icke-statliga aktörer spela en viss roll i systemet. En återkommande kritik mot realismen är dess fokusering på säkerhetsmålet, där vissa kritiker betonar att andra mål även kan spela in, såsom välfärdsålet. Neorealismen å sin sida menar att valet aldrig gäller antingen det ena eller det andra, utan optimala kombinationer av dessa i olika politiska situationer (Hettne 1996:57). Vidare betonas inte enbart den militära styrkan, utan även en kontroll över världsekonomin.

Neorealismen håller fast vid att anarkipremissen förklarar staters beteende, men menar att det finns en överstatlig ordning i det internationella systemet. Alla stater har inte samma relativa betydelse och systemet måste således ha en struktur som är:

1. hegemonisk
2. bipolär
3. maktbalans med tre eller fler stater involverade

Även om stater konkurrerar kan verkliga konflikter undvikas när en maktbalans råder, och instabilitet även förhindras om en dominant stat åtar sig ett ledarskap, eller en hegemonisk roll, så kallad "hegemonisk stabilitet" (Hay 2002:21).

Neorealismen betonar framför allt systemnivån och menar att orsaker till aggression kan sökas i staters natur. Däremot bestäms det internationella systemets natur av vilka stater som utgör systemet (ibid:58). En fundamental skillnad mellan realism och neorealism är att den senare undviker att reifiera

staten, dvs. se den som en odifferentierad homogen aktör med en egen vilja. Statens natur kan variera, då den är uttryck för olika inflytelserika grupper, som kan variera över tid (ibid:58). Det är ur denna aspekt av neorealismen som analysen tar sin utgångspunkt. Med utgångspunkt i andra teorier torde utfallet bli ett annat än det som blir med neorealistiska teorier. En neoliberal analys skulle välja att mer betona internationella institutioners roll, exempelvis Förena Nationerna, NATO eller frihandelsorganisationer, och påverkan på USA:s agerande, medan en marxistisk skulle lyfta fram över- och underbyggnad i det globala systemet. Neorealismens fördel är dess betoning på stater som aktörer och de avgörande konsekvenser som sker när en stat agerar, men även teorins erkännande av olika aktörers påverkan inom staten.

1.3.2 Agenda-setting

Allison och Zelikow presenterar teorier kring *Governmental Politics* för att analysera Kubakrisen 1961, men de kan även användas för att analysera andra avgörande händelser efter Kalla kriget. Jag ämnar använda modellen för att analysera de förhållanden som var rådande kring beslutet att placera Syrien på en lista över USA:s huvudfiender i världen.

Som president sitter personen högst upp i organisationen; ett faktum som torde vara ofrånkomligt.

The leaders who sit atop organizations are no monolith. Rather, each individual in this group is, in his or her own right, a player in a central, competitive game. The name of the game is politics. (...) Some participants are mandatory, other may be invited or elbow their way in. (...) Ongoing struggles in the outer circles help shape decision situations among players who can affect the government's choice (Allison & Zelikow 1999:255-56).

De som ligger bakom avgörande beslut gällande den amerikanska utrikespolitiken är således inte enbart officiella regeringsmedlemmar, utan även rådgivare och framför allt i fallet med Bushadministrationen – lobbyister.

Allison och Zelikow talar om tre ”strömmar” när det gäller att sätta agenda och skapa ny policys: problemströmmar, att generera förslag för offentliga policyförändringar, och engagera sig i politiska aktiviteter som lobbygrupper (Allison & Zelikow 1999:280). ”Policyentreprenörer”, som Kingdon väljer att benämna dessa aktörer, lyckas övertala beslutsfattaren att uppmärksamma sina egna prioriteringar. Dessa entreprenörer, officiella eller inofficiella, kan således kontrollera agendan för den beslutsfattande gruppen, definiera sitt problem och få det att framstå som brådskande eller speciellt attraktivt. Att vara den aktör som identifierar problemet är avgörande för att kontrollera en agenda. Ytterligare en faktor som är avgörande när prioriteringar i agendan görs är förändringar inom den politiska strömmen, åsyftandes:

1. Förändringar i den nationella opinionen
2. Valet av en ny administration
3. Uppkomsten av nya intressegrupper (ibid:280)

När beslut fattas inom en amerikansk administration är det vissa gånger en grupp som får sin vilja igenom, ibland en annan, och i vissa fall en kombination av flera individers/grupperingars önsknings. Inflytelserika aktörer med en kanal nära presidenten, i kombination med presidentens ledarstil, prioriteringar och auktoritet ger en god inblick i varför vissa beslut fattas. Att påverka agendan och styra prioriteringarna är således det mest centrala för aktörerna kring presidenten.

Coalitions are formed to produce the desired action. The coalitions may include relevant outsiders, legislators, lobbyist for an interest group (ibid:258).

I vissa fall kan gränsen mellan de officiella medlemmarna i en administration och lobbyister vara tydlig, inte minst då regeringsmedlemmar kan fatta direkta beslut. Men andra gånger är denna gräns inte given, inte minst i fallet med Bushadministrationens inställning till Syrien och Mellanöstern som helhet.

1.4 Disposition

Inledningsvis redogörs för metod, material, definitioner och de teorier som tillämpas i uppsatsen. Därefter följer en genomgång av bakgrunden till Syriens utveckling efter kolonisationens utgång från staten under 1940-talet. USA:s tre presidenter och deras utrikespolitiska prioriteringar efter Kalla krigets slut, presenteras i det tredje avsnittet, innan en djupare inblick i den andra Bushadministrationens hållning gentemot Syrien och Mellanöstern som helhet, redogörs. Avslutningsvis analyseras och diskuteras det empiriska materialet med hjälp av neorealistiska teorier samt organisationsteorier, och förslag till fortsatt forskning presenteras.

1.5 Begreppsdefinitioner

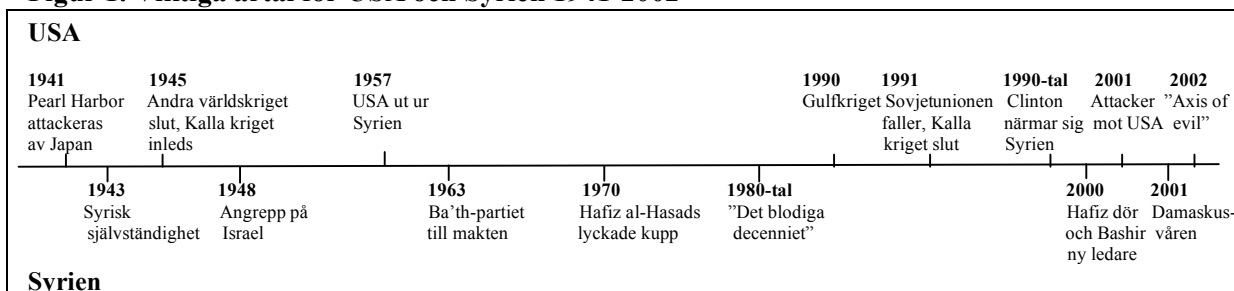
Det mest centrala begreppet i uppsatsen är ”ondskans axelmakter”. Ursprunget av begreppet är en kombination av två viktiga 1900-tals begrepp som använts för att beskriva fiender. Under andra världskriget betecknades de tre alliansmakternas huvudfiender - Nazityskland, Italien och Japan - som *axelmakterna* (NE 1998). Vid slutet av Kalla kriget valde den amerikanske presidenten Ronald Reagan att tala om sin fiende i den bipolära ordningen, Sovjetunionen, som ett *ondskans imperium* (Reagan 1983). En tredje kategorisering av landets aktuella fiender valde Bushadministrationen 2002 att beteckna dessa som *ondskans axelmakter* (Bush 2002). Ur pedagogisk synvinkel visade denna symbolik med hänvisning tillbaka till 1900-talets stora amerikanska fiender och på vilka allvarliga hot dessa stater utgjorde för USA.

I båda staternas utrikespolitik spelar Israel avgörande roll. Som amerikansk huvudallierad och syrisk huvudfiende är landets agerande centralt för inte bara USA:s och Syriens aktioner, utan även för Iraks, Irans och Libanons. Likaså är Saddam Husseins relation till amerikanska administrationer i modern tid central, då den till viss del förklarar USA:s syn på inte bara Irak, utan även på hela regionen. Denna långdragna kamp mellan USA och Irak skildras, men fokus ligger på kopplingen mellan Irak/Syrien och USA/Syrien. Likaså Syriens påtagliga makt över Libanons agerande behandlas enbart kortfattat, enbart av utrymmesskäl.

2 Bakgrund till Syrien

Elva år efter Berlinmurens fall, nio år efter Sovjetunionens kollaps, samt ett år innan terrorattackerna mot New York och Pentagon, beskriver Chomsky de faror som existerar mot den amerikanska säkerheten i världen; global knarkhandel, terrorism och skurkstater, ”rogue states” (Chomsky 2000:29). I en värld där det amerikanska inflytandet ökat markant uppstod ett behov av att omdefiniera det som Reagan benämnd som ”ondskans imperium” under det Kalla kriget; det behövdes nya fiender. Boken behandlar de stater som, enligt författaren själv och i den aktuella debatten, utgör störst hot mot USA. Staterna som listas upp är Irak, Iran, Nordkorea, Libyen, Kuba, samt Pakistan (ibid:36). Två år efter publiceringen hade ytterligare ett land, enligt Bushadministrationen, kvalificerat sig till denna krets: Syrien.

Figur 1. Viktiga årtal för USA och Syrien 1941-2002

2.1 Utveckling innan al-Hasad

Åren efter första världskriget gjorde kolonialmakterna Storbritannien och Frankrike en delning av det osmanska riket, vilket innebar att Syrien ockuperades av Frankrike under Nationernas Förbund. Uppdelningen innebar att grannlandet Libanon fick utökade territorier på bekostnad av Syrien. Missnöjet med det franska styret var omfattande och ledde till väpnade strider mellan syriska nationalisterna och fransmännen (Hourani & Mostyn 1988:424). 1941 invaderade allierade styrkor området, och general Charles de Gaulle utlovade självständighet för Syrien, ett löfte som infriades först 1943 då de första valen kunde hållas. 1948 deltog Syrien i det misslyckade angreppet på den nya staten Israel. Åren efter kriget präglades av instabilitet och kupp försök. Tron på en enad arabisk stat hade växt sig stark i landet under den franska ockupationen, och ett försök till en union med Egypten, kallad Förenade Arabrepubliken, inleddes 1958. Det syriska missnöjet med Egyptens dominans gjorde emellertid att unionen kollapsade tre år senare (NE 2008). Men tanken på en arabisk enhet lät sig inte kuvas.

2.2 En västerländsk ideologi?

I början av 1940-talet hade Ba'th-partiet bildats i Syrien. Ordet ba'th betyder "återfödelse" eller "renässans", och åsyftar på en återfödelse för drömmen om ett enat Arabien (Persson 1982:37). Målet för partiet formulerades i det inledande skedet som en "nationalistisk, panarabisk och demokratisk kamp" (Löfgren 2008). Förhoppningen var att sprida ideologin till övriga arabstater. Partiet lyckades dessutom kuva det inflytelserika prästerskapet för att driva igenom en diskurs som uteslutande innebar att statens politiska val legitimerades (Amin 2004:74). Under Kalla krigets inledande skede bortsåg den amerikanska administrationen från de sekulära och demokratiska krafter som fanns inom partiet och hade istället som ambition att skapa en lättkontrollerad stat i regionen och valde dessutom att betrakta ba'th-medlemmar som kommunister. Efter misslyckade kupp försök kastades USA 1957 ut ur Syrien för gott (Löfgren 2008). Utvecklingen inom partiet förstärkte USA:s oro, då Ba'th-partiet 1953 slogs samman med det Arabiska socialistpartiet och bildade det Socialistiska Ba'thpartiet. Det nybildade partiet enades om ett antal fundamentala idéer som utgör partiets stomme:

- den arabiska enheten är överordnad den socialistiska. Socialismen är således inte ett mål i sig, utan ett mål för att nå arabernas frihet, enhet samt social rättvisa.
- officiellt var partiet utrikespolitiskt neutralt mellan öst och väst under Kalla kriget, även om man i praktiken var anti-västlig, något som behandlas mer ingående nedan.
- Kolonialism, imperialism och sionism fördöms (Persson 1982:37).

Martha Kessler, CIA-analytiker samt expert på Syrien:

Baathism really is an adaptation of Western ideas. It's instructive to read the Syrian constitution and some of the founding fathers of the Party (...), it has a rhetoric that any Westerner could easily subscribe to (Löfgren 2008).

1963 kom ba'th-partiet till makten och genomförde omgående en rad nationaliseringar. Landet deltog i sexdagarskriget fyra år senare, men fick genomlida ytterligare ett nederlag och förlorade därvid Golanbergen till Israel. Genom en kupp 1970 grep före detta försvarsministern Hafiz al-Hasad, en representant för partiets moderata falang, makten. Även om den panarabiska retoriken behölls intakt, fick ideologin ge vika för ökad pragmatism inom primärt utrikespolitiken och ekonomin (Hourani & Mostyn 1988:425).

Al-Hasad ville bygga den "socialistiska arabiska människan" vilket medförde att den nya regeringen i det initiala skedet genomförde omfattande reformer mot landsbygdens feodalherrar och gav bönderna äganderätt till sin jord. Genom satsningar på skolväsendet minskade antalet analfabeter snabbt, och infrastrukturen genomgick radikala förändringar då vägar började byggas i stor utsträckning, och elledningar drogs. Dessutom förstärktes kvinnors ställning och blev starkare än någon annanstans i den arabiska världen (Löfgren 2008).

2.3 Syriens roll under Kalla kriget

Den syriska regimen intog officiellt en passiv hållning mellan öst- och västblocket under det Kalla kriget. I verkligheten rådde det emellertid inget tvivel om vems sida al-Hasads regering stod på. Under 1950-talet knöts banden med Sovjetunionen allt närmare, och samarbetet utökades ännu mer efter al-Hasads maktövertagande (Lewis 1993:206). Den syriska ledaren menade att Sovjetunionen behövde en allierad nära Israel, USA:s huvudallierade i regionen, och att detta ”beroende” till Syrien gav landet ett visst handlingsutrymme. En syrisk doktrin för utrikespolitik utformades som bland annat innebar en arabisk stat har rätt att intervensera militärt i en annan arabstat för att skydda landets suveränitet, och att stater i ”Sovjets sfär” - exempelvis Syrien - kan ingripa i en stat i ”USA:s sfär” - Israel eller Libanon. Detta spelrum som al-Hasad upplevde gjorde att den syriska ledaren började överväga att ingripa i Israel, eftersom han var övertygad om att Sovjetunionen skulle vara dem lojala. Denna plan hann aldrig realiseras för den syriska ledaren, men det står klart att Syrien använde alliansen med Sovjetunionen för att få ökad militär makt och åtnjuta ett bättre utgångsläge mot sin granne och huvudfiende Israel, och indirekt USA (Chan 2005:95).

2.3.1 Ett närmande till USA

Även om Ba’th-partiets, i synnerhet Hafiz al-Hasads’, idéer till en början verkade ge positiva resultat för befolkningen, var förtrycket mot den egna befolkningen inget som försvann genom reformer, snarare tvärtom. Al-Hasad verkade ha övergivit sin idé om det goda samhället (Löfgren 2008). 1976 ingrep Syrien i Libanons inbördeskrig och har sedan dess haft ett avgörande inflytande över Libanons politik, ett avtal som förstärktes 1991. Det kommande årtiondet blev än mer turbulent då trycket från oppositionella som krävde fria val blev allt hårdare, samtidigt som organisationen Muslimska brödrskapet intensifierade sin kamp mot regimen (NE 2008). Efter mord på regimtrogna svarade al-Hasad med att sammanlagt mörda tiotusentals människor i massakrer i bland annat Hama, Aleppo, och Palmyra (Hourani & Mostyn 1988:425). I massakern i Hama 1982 mördades 10 000-25 000 invånare, där en av de överlevande, Abu Moussaba al-Zuri, sedermera blev den främste al-Qaida-ideologen (Löfgren 2008).

2.4 Bashar och det amerikanska dubbelspelet

I och med Kalla krigets slut förlorade Hafiz al-Hasad sin internationella beskyddare, Sovjetunionen. Vid ett möte i Kairo 1990 beslutade Arabförbundet att fördöma Iraks invasion av Kuwait, och Syrien valde dessutom att ingå i

koalitionen och skicka soldater som stöd för den USA-ledda aktionen (Porter 2008). Under det kommande årtiondet minskade förtrycket jämfört med 1980-talet, och närmanden gjordes från USA:s president Bill Clinton. Syrien slutade vid samma tidpunkt, dvs. tidigt 1990-tal, att officiellt stödja terroraktioner (Chan 2005:95).

År 2000 bytte inte bara USA sin administration, utan även Syrien, i och med Hafiz al-Hasads död i juni samma år. Ledarens sista önskan lär ha varit att hans son, Bashar, skulle överta makten i Syrien. Trots att detta inte skett tidigare i Syriens moderna historia, blev så ändå fallet (Hemmer 2003).

2.4.1 Damaskusvåren som blev till vinter

Omvärlden satte initialt stort tilltro till valet av den västerländskt utbildad Bashar al-Hasad (Zisser 2002). Flera analytiker i väst tolkade Bashars agerande som ett tydligt ställningstagande bort från faderns ”bakom-stängda-dörrar”-manövrar som kännetecknat Hafiz tid vid makten (Strömberg 2001). Mindre än ett år efter faderns död genomförde den nye ledaren åtskilliga liberala reformer i landet, däribland:

- frisläppande av politiska fångar
- bättre skydd för mänskliga rättigheter och ökad yttrandefrihet
- en uppmuntran av Internetanvändande för den syriska befolkningen
- avskaffande av militäruniformer i skolorna
- ett närmande mot väst (Löfgren 2008).

Dessutom gjorde Bashar al-Hasad en rad uttalanden som indikerade att han ämnade införa flerpartisystem, istället för det i praktiken rådande enpartisystemet (Strömberg 2001). De reformer som genomfördes under den så kallade ”Damaskusvåren” 2001, spred positiva signaler till omvärlden och väckte ett försiktigt hopp om en demokratisk utveckling i regionen (Jönsson 2005). Men dessa reformer för det syriska folket ogillades av den maktelit som haft makten i partiet sedan 1960-talet. Enligt Löfgren är de hundra ledande ba’th-partisterna likaså de hundra rikaste i Syrien; en fundamental maktfaktor. Dessa förändringar som hotade deras ställning ledde till hård kritik mot presidenten, vilket resulterade i att reformerna kom av sig; internetsidor censurerades, oppositionella fängslades åter² och i skolorna ljöd återigen hårdare tongångar (Strömberg 2001). Syrien erhöll 2002 en sju i Freedom Houses årliga ranking av hur fritt ett land är, där en sju är lägst på skalan och innebär en systematisk kränkning av mänskliga rättigheter³ (Freedom House 2002).

---

² Även om ”Damaskusvårens” misslyckande var ett stort bakslag när oppositionella åter fängslades, skriver Strömberg i ”Rättegångarna kyler ner Damaskusvåren” (DN 13/12 2001) om rättegångarna mot regimkritiska att ”scener som dessa hade varit otänkbara under Hafiz al-Hasads tid – om de anklagade ens fick en rättegång”, och menar således att det är en väsentlig skillnad från faderns ”hårda nyppor”. Tre steg bakåt, men kanske ett fram?

³ Freedom House använder tre nivåer för att klassificera graden av frihet hos världens stater; fria, delvis fria och icke-fria. Såväl avseende politiska som medborgerliga rättigheter erhöll Syrien 2002 7, dvs. icke-fria.

Under Bashar al-Hasads första tid som Syriens ledare skedde även två andra avgörande händelser i världspolitiken: intifadan och terrorattackerna. Utbrottet av den palestinska intifadan i september 2000, som följdes av ökad aktivitet från terrororganisationen Hizbollah gentemot Israel (Zisser 2003). Även om Syrien åtminstone officiellt slutade stödja terrororganisationer redan under det tidiga 1990-talet, hamnade landet återigen i blickfånget för omvärlden (Chan 2005:95). Utbrottet av intifadan kom förvisso som en överraskning för Damaskus, men Bashar var inte sen att se möjligheterna med den regionala utvecklingen.

From the moment the intifada broke out, Bashar tried to exploit the new realities emerging in the region to promote his personal status as well as Syria's standing as a regional power. These new regional realities provided a golden opportunity for him to establish his personal and political status as the head of the Arab rejectionist camp, or at least as the head of a camp whose opposition to Israel was staunch and uncompromising (Zisser 2003).

2.4.2 ”Secretary Powell sent a Thank you-letter”

Terrorattackerna mot USA den elfte september 2001 ledde till en skarpare ton från den amerikanska administrationen. Snart därefter kontaktade USA den syriska regimen för att få information gällande terrorister. Syriens ambassadör i Washington Imad Mustafa, en av få som officiellt får uttala sig om landets politik, menade att Syriens samarbete med CIA resulterade i att två terrorattacker mot amerikanska mål i Bahrain och Kanada kunde avstyras. Denna uppgift bekräftades av den före detta CIA-chefen för anti-terrorism i Mellanöstern, Vincent Cannistrano, som menade att elfte september tvingade den amerikanska administrationen att samarbeta med den syriska. Dessa samarbeten skedde emellertid primärt i det dolda.

”Secretary Powell (...) sent a Thank you-letter to Syria and also sent a letter to the United States Congress (...) which I quote: ’Syria has provided the United States with information (...) that has helped save american lives’ Imad Mustafa, Syriens ambassadör i USA (Löfgren 2008)

När den amerikanska administrationen ännu en gång förberedde att anfälla Irak ställde sig Syrien negativt till förslaget. Samtidigt var Syrien Arabvärldens representant i Säkerhetsrådet och följde där linjen som förordade hårdare kärnvapeninspektioner mot Irak samt en hårdare diplomatisk linje⁴ (Chan

---

Samtliga stater som av den amerikanska regimen 2002 klassades som ”ondskans axelmakter” befann sig på samma position som Syrien i rankningen, undantaget Irak som erhöll 6 i båda variablerna (Freedom House 2002).

⁴ Syrien hade även från sin sida mål med att samarbeta med USA, nämligen att få tillbaka Golanhöjderna från grannen och USA-allierade Israel. Detta krav bekräftas även av Syriens USA-ambassadör Imad Mustafa i dokumentären ”Råd för resande till Syrien”. Löfgren menar vidare att George W. Bush personligen godkände de amerikanska agenternas samarbete med den syriska säkerhetstjänsten (Löfgren 2008).

2005:95). Den syriska reaktionen på terrorattackerna kan liknas vid att man både ville ha kakan och äta den. Å ena sidan gav man sitt stöd till den amerikanska terrorbekämpningen, precis som man gett sitt stöd 1990, men å andra sidan följde Bashar al-Hasad den syriska linjen att ha en hård ton mot USA direkt eller indirekt (Zisser 2003).

2.4.3 En omoralisk attack?

Med ambitionen att sammanställa en kortfattad sammanfattning inför de kommande avsnitten, erbjuder Chan en diskussion kring huruvida det vore moraliskt försvarbart för den amerikanska regeringen att attackera Syrien kring år 2002 och finner sex anledningar till att så inte skulle vara fallet:

- 2) Syrien har inte haft någon offensiv mot USA nyligen.
- 3) Syrien har inga ouppklarade affärer med USA.
- 4) Syrien var redo att försvara USA och dess allierade i första Gulfkriget.
- 5) Syrien innehar inte massförstörelsevapen. Att de skulle innehava eller framställa sådana vapen bedöms som ytterst orimligt (Chan 2005:83-84). Enligt Moens ansåg Bushadministrationen omgående att Syrien och Libyen var två stater vars strävan efter nukleära vapen inte tenderade att vara akut (Moens 2004:166).
- 6) Syrien har ingen koppling till attackerna den 11 september 2001.
- 7) Syriens regering har ingen koppling till al-Qaida (Chan 2005:83-84). Av de sju staterna som placerats på Bushadministrationens lista har enbart två, Iran och Irak, inte förnekat stöd åt terrorister som utfört våldshandlingar mot Israel (Cameron 2002:140).

3 ”First Iraq, then Syria, then Iran...”⁵

Under Kalla kriget rådde en bipolär världsordning där USA tillsammans med Sovjetunionen stod på varsin sida av spelplanen; väst mot öst, eller kapitalism mot kommunism. Sovjetunionens kollaps 1991 och den nya världsordning som ofrånkomligen uppstod tvingade små stater, exempelvis Syrien, att omdefiniera sin roll i världspolitiken. Samma sak gällde i ännu högre grad USA, som gick från att vara en av två supermakter till att bli den enda supermakten och åtnjuta ett unikt inflytande i mänsklighetens historia.

3.1 De första världsledarna

”*The three first global leaders*”, så betecknar Brzezinski de tre amerikanska presidenter som styr USA (och världen, enligt författaren) efter Sovjetunionens fall. Tesen är att denna händelse ökade den amerikanske presidentens möjlighet att påverka skeenden i andra delar av världen avsevärt jämfört med tidigare. Hur hanterade de tre presidenterna detta nya spelutrymme? Hur förhöll sig presidenterna till Syrien?

Gällande de två första presidenterna som behandlas, kommer respektive administrations syn på utrikespolitik, med Syrien i centrum, och utrikespolitiska vision eller möjligen brist på detsamma, att belysas. Likaså berörs viktiga personer kring beslutsfattandet, inte minst då flertalet av dessa figurerar i fler än en administration. Men det är kring George W. Bushs administration som fokus kommer att ligga; det var den administrationen som placerade Syrien på listan över ”ondskans axelmakter”, satte nytt fokus på regionen kring Syrien (framför allt genom kriget mot Irak), och omdefinierade hela den amerikanska utrikespolitiken.

3.1.1 En pragmatiker i en ny värld

His presidency may have lacked monumental achievements, but it was free of character-based calamity⁶ Greenstein (2004:177).

---

⁵ Citat ur Brzezinski (2007:137)

Enligt flera författare beskylls George H.W. Bush, affärsmannen med en bakgrund i Connecticut, för att ha varit totalt ointresserad av antingen inrikes- eller utrikespolitik, och i vissa fall av båda två. Inrikespolitiken fick ge vika för andra intressen, men Greenstein lyfter å andra sidan presidentens förmåga att se till enskilda situationer och problem eller möjligheter i dessa (Greenstein 2004:170). Denna pragmatiska hållning var ingen tillfällighet, utan ett aktivt val av Reagans efterträdare, som inte lät en omutbar ideologi styra nationens agerande i den nya världsordningen. De fyra åren präglades inte av en visionär utrikespolitik, men väl av maktpolitik och traditionell diplomati (Brzezinski 2007:46).

Medarbetarna kring Bush utgjordes till stor del av personer som presidenten kände väl sen tidigare; Dick Cheney, Colin Powell, James Baker, och Brent Scowcroft. Trots detta "team" som stod nära presidenten var det tydligt att Bush var beslutsfattaren och att organisationen styrdes uppifrån och ner. Utrikespolitiken var i slutändan presidentens ord.

Under Bushs mandatperiod genomgick inte bara Europa, utan hela världen, en stor omvandling i och med den bipolära maktordningens slutgiltiga upplösning. Som amerikansk president upplevde Bush både Berlinmurens fall 1989, och Sovjetunionens fall 1991, med konsekvensen att en stor fiende faller (Sovjetunionen) och att allierade till denna tenderade att närma sig USA (t.ex. Syrien). Dessutom invaderade Irak Kuwait.

Frågorna som stod högst på den amerikanska agendan var arbetet med enandet av Tyskland, en fredlig transformation av Sovjetunionen till Ryssland⁷, Östeuropas utveckling efter uppbrottet med Moskva och Saddam Hussein. Gulfkriget, som leddes av USA med en bred allians av länder som Frankrike, Storbritannien och Syrien, blev en amerikansk triumf (Cameron 2002:17-18). George H.W. Bush var den som var närmast sen Eisenhower att få till fred i Mellanöstern, men försökte få parterna att acceptera principer eller skriva på deklARATIONER (Brzezinski 2007:77). 1991 anordnade Bush en fredskonferens mellan Israel, Syrien, Jordanien, Libanon och PLO, men initiativet gav inget konkret resultat (ibid:76). Dessutom betraktades amerikanerna i stort utsträckning alltjämt som imperialister, likt en gång britterna och fransmännen, och inte minst som Israels lakej i regionen (ibid:78).

Men i gruppen allra närmast presidenten skrevs dokument av rådgivare såsom Dick Cheney, Donald Rumsfeld och Lewis Libby, som uppmanade till en ny politik med visioner för USA:s roll som en hegemon i den nya världsordningen och att landet inte fick bli passivt efter Kalla krigets slut, utan tvärtom borde ha en aktiv roll (Kagan & Kristol 2000:131). Efter bara fyra år vid makten byttes den republikanska administrationen ut mot en demokratisk. Möjligheten att ge ny mening till den amerikanska utrikespolitiken hade ignorerats eller hamnat långt

---

⁷ En inte helt oväsentlig risk för den amerikanska ledningen var dessutom oron för att sovjetiska kärnvapen skulle hamna i "fel händer". Således är kärnvapen och "farliga stater" en kombination som varit på de amerikanska presidenternas näthinnor under en längre tid (Brzezinski 2007:73).

ner på agendan hos presidenten och de förhoppningar som spirat hos delar av administrationen tvingades läggas på is.

3.1.2 En medlare på jakt efter stabilitet

”America refuses to accept that our civilizations must collide. (...) Traditional values of Islam (...) are in harmony with the best American ideals” Bill Clinton (Clinton 2005:610)

Under sin första tid som nationens ledare hade Bill Clinton lovat att prioritera ekonomin högst och placera utrikesfrågor långt ner på agendan. Detta kom emellertid att successivt ändras, tydligast under den andra mandatperioden⁸ (Cameron 2002:18). Även om presidentens agenda kunde påstås sakna en klar heltäckande vision för den globala politiken, fanns det ofrånkomligen amerikanska visioner gällande specifika områden, framför allt i fallet Israel-Palestina-konflikten. Om föregångaren hade drivits av ”affärer och anti-sovjetism”, drevs Clinton av ”freden”, som i allra högsta grad trädde fram som en prestigefråga under 1990-talet (Greenstein 2004:185). Den nyttillträdde presidenten hade en klar vision för hur USA skulle förhålla sig i det globala spelet, en vision som stavas ”globalisering”. I Clintons ambition att knyta samman och kombinera inrikes- och utrikespolitik passade globaliseringsbegreppet bra in. Kagan menar att Clinton flyttade fokus från nationalstaten till begrepp som, förutom ”globalisering”, även ”engagemang” och ”stabilitet”, samt valde att tydligare betona internationella institutioners, istället för enkom den USA:s, roll i den globala politiken. Stabiliteten gick före nationalstaten (Kristol & Kagan 2000:35).

En tydlig skillnad från George H.W. Bush var den diametralt motsatta möteskultur som den demokratiska presidenten förde in i Vita huset. Mötena hölls utan en strikt agenda och där besluten snarare fattades nerifrån och upp utan en auktoritär ledare (i detta fall presidenten), och med större betoning på dialog mellan de närmaste medarbetarna. Även om den första mandatperioden, med inom humanistiska frågor liberala medarbetare såsom Anthony Lake, Warren Christopher och Lee Aspin, lyckades nå en stor prestigesegev i och med fredsavtalet i Oslo 1993, var det primärt under den andra mandatperioden som Clintonadministrationens aktivitet i internationella frågor tilläts spela en större roll (Brzezinski 2007:84). Tiden fram till 2000 kom att präglas av ett stort utbyte mellan USA och Europa, en fredlig utveckling på Balkan och återkommande fredsöversök mellan Israel och Palestina (ibid:94).

Syrien var ett viktigt mål för den amerikanske presidenten, framför allt då landet länge varit en bromskloss för fredsutvecklingen i regionen genom en Israel-fientlig politik och dessutom beskyllts för att ha stött terroristgrupper med

---

⁸ Fareed Zakaria, chefredaktör för Newsweek International: ”Bill Clinton came into office promising to stop worrying about foreign policy and focus ’like a laserbeam’ on the economy. (...) By his second term, he had become a foreign-policy President” (2005)

israeliska och amerikanska intressen som mål. Redan vid det första mötet med Hafiz al-Hasad gjorde de två ledarna ett gemensamt uttalande om en vilja att ta bort alla syriska trupper från Libanon. Den amerikanske presidenten menade att det vid första mötet uppstod en ”personal chemistry” mellan honom och al-Hasad, trots Clintons krav på ett definitivt slut på stöd till terrorister (Clinton 2005:574).

När Bill Clinton besökte Syrien var han den förste amerikanske presidenten som besökt landet på över tjugo år. Trots de tidigare bitvis hårda orden, valde presidenten att bortse från det syriska stödet till terrorgruppen Hizbollah (som Clinton i sin biografi menar fortfarande pågick), eftersom han insåg att det aldrig kunde bli fred utan Syrien (ibid:626). Under den andra mandatperioden uppstod med andra ord en avsevärt närmare relation mellan den amerikanska och den syriska ledaren⁹. Efter Hafiz al-Hasads död sammanfattar Bill Clinton orsakerna till en utebliven fred från hans och al-Hasads sida som omständigheter, felkommunikation, och psykologiska barriärer (ibid:910).

Hafiz al-Hasads sista år som syrisk ledare blev oundvikligen även Bill Clintons sista som amerikansk president, och en ny era i de syrisk-amerikanska relationerna skulle inledas.

3.2 Ny tid, nya visioner

”This is a time that needs (...) firm resolve and clear vision and a deep faith in the values that make us a great nation” George W. Bush (Brzezinski 2007:135)

När republikanen George W. Bush kandiderade för den amerikanska presidentposten 2000 kritiserade han hårt den avgående presidenten Bill Clinton för demokratens aktiva utrikespolitik och förordade en mer restriktiv global hållning. Under Bushs väg mot Vita huset nämndes inte Syrien överhuvudtaget¹⁰. Faktum är att USA:s ledare nyligen upprättat en mer vänskaplig relation mellan länderna. Två år senare skulle George W. Bush vara den utrikespolitiskt mest aktive amerikanske presidenten i modern tid, och Syrien skulle vara en av landets huvudfiender.

3.2.1 En medveten kontrast

Litteratur kring George W. Bushs pre-politiska liv är oräkneliga och min ambition är inte att i något djupare avseende behandla presidentens tidigare privata och

---

⁹ Clinton skriver i sin självbiografi: ”my good relationship with Sharon and Assad” (s.886), och i samband med al-Hasads död 2000: ”I had believed him when he said he had a strategic choice for peace” (s.909).

¹⁰ I ett tal under kampanjen varnade George W. Bush för att: ”United States would be disliked for arrogance”, angående en utrikespolitik där USA skulle gå sin egen väg och bortse från andra staters intressen (Brzezinski 2007:198).

yrkesmässiga bakgrund. Emellertid finns det en faktor som är värd att belysa i Bushs karaktär: de medvetna skillnaderna *och* likheterna med sin far. Greenstein menar att sonens mer direkta ledarskapstil kan hänvisas från hans bakgrund i Texas, att jämföra med faderns i Connecticut på den amerikanska östkusten. Å andra sidan var George W. Bushs val av medarbetare mer eller mindre en förlängning av faderns administration (Greenstein 2004:192).

Under sin presidentvalskampanj berörde George W. Bush knappt utrikespolitiska frågor och många analytiker förväntade sig en mandatperiod präglad av protektionism och en restriktiv utrikespolitik¹¹ (ibid:197). Huruvida detta var en taktik för att besegra Clintons efterträdare Al Gore tål att diskuteras, men den nye presidentens första tid vid makten kom att motsvara de förväntningar som valkampanjen förvarnat om. De utrikespolitiskt relaterade frågor som trots allt prioriterades av presidenten var primärt missilförsvaret och stormaktsrelationer, knappast några radikala prioriteringar för en amerikanska president. Elfte september 2001 kom att ändra på detta.

Efter terrorattackerna mot World Trade Center och Pentagon 2001 framträdde Bush som en bestämd ledare med ambitionen att bekämpa terrorismen, men framför allt; en ledare med visioner (Brzezinski 2007:136). Dessa visioner stod i skarp kontrast till både faderns taktiska realism och Bill Clintons optimism och tro på exempelvis globaliseringen eller internationella institutioner som goda krafter. Nu hade administrationen formulerat tydliga visioner för landets syn på omvärlden och ämnade genomföra dessa, oberoende av omvärlden och tidigare allianser (McKeever & Davies 2006:355). Stödet för administrationens agerande omedelbart efter de påföljande attackerna, dvs. kriget mot Afghanistan, växte sig starkare och starkare. Huruvida den nya retoriken, en allmän rädsla eller ett genuint stöd hos befolkningen låg bakom detta stöd är värt att spekulera i, men Bush åtnjöt förtroende av 51 procent av amerikanerna innan elfte september, men efter händelsen sade 90 procent att presidenten hade deras stöd (ibid:203). Dessa medvindar i opinionen gav Bush spelutrymme och möjliggjorde den amerikanska linje som anammade ”nya” idéer som etablerats kring administrationen. Dessa idéer kunde nu blomma ut till fullo.¹² Dahl menar att förutom dessa visioner spelade presidentens kristna tro en viktig roll i synen på omvärlden och USA:s globala roll. Denna kristna tro hade vuxit sig starkare på senare år för presidenten och användes flitigt i krigsretoriken (Dahl 2008).

Efter Afghanistan-aktionen flyttades fokus till en annan del av regionen: Irak, landet som hade varit på agendan under de föregående två decennierna¹³. Denna gång var målet klart: att avsätta Saddam Hussein och etablera demokrati i landet. I

---

¹¹ Även om utrikespolitiska prioriteringar inte var högt upp på agendan skriver Brzezinski att Bushs kampanjbibliografi menar att den första utmaningen för ett ledarskap är att strukturera upp en tydlig vision och agenda. Utrikespolitiska visioner nämndes således inte, men behovet av visioner var uppenbart redan under kampanjen (Greenstein 2004:197).

¹³ Efter kriget i Afghanistan var Bushadministrationens stöd hos opinionen fortsatt starkt då vissa opinionsundersökningar gjorde gällande att 86 procent av väljarna i december 2001 stod bakom presidentens agerande (Brzezinski 2007:204).

april 2003, efter en process där USA framlagt påstådda bevis för att den irakiska regimen innehade massförstörelsevapen, föll bomber åter över Irak, en stat i omedelbar närhet till två andra "ondskans axelmakter" (Clarke 2004:265).

4 Analys

Då de första två presidenterna efter Kalla krigets slut behandlades relativt kortfattat i det föregående avsnittet, fordras en mer ingående analys av George W. Bushs administration, även om bara primärt de två första åren av regeringstiden är relevanta i detta fall. Inledningsvis behandlas den första frågeställningen ur ett neorealistiskt perspektiv. Idéer, centrala personer och händelser som präglade presidentens agerande under sin första tid vid makten står i centrum vid ett försök att besvara den andra frågeställningen.

4.1 Alliansstrukturer

Andra världskrigets slut och uppkomsten av en bipolär världsordning ställde inte bara de två supermakterna, USA och Sovjetunionen, inför oundvikliga utrikespolitiska val. Anarkin i det internationella systemet och det faktum att det saknas en aktör med monopol på våld ledde till att staterna rustade sig militärt. Men även de flesta små eller medelstora stater tvingades, direkt eller indirekt, att välja sida i det kalla krig som skulle pågå till Berlinmurens fall 1989 och Sovjetunionens sammanbrott två år senare. Syrien valde efter mindre än tio års självständighet att alliera sig med Sovjetunionen, ett val som gav landet en säkerhet i en region där grannländerna Israel och Libanon erhöll amerikanskt stöd. Syriens maktambitioner i regionen kunde således få större utrymme med ett sovjetiskt stöd. Mellanöstern var med andra ord en splittrad region avseende valet av allianspartner. Efter Kalla krigets slut kom systemets struktur att ändras ännu en gång.

4.1.1 När balansen rubbas

I och med upphörandet av den bipolära systemstrukturen uppstod en unik situation där USA befann sig i en unik hegemonisk ställning; en position få, om någon, stat innehaft genom historien. Efter Gulfkriget, där Irak rubbat maktbalansen i regionen genom att invadera Kuwait, kom det första decenniet att präglas - åsyftandes USA och Syrien - av en hegemon som inte sökte konfrontation, utan med hjälp av diplomati ämnade uppnå stabilitet i regionen. Irak kvarstod som ett hot mot stabiliteten, men någon omfattande konfrontation skedde inte mellan landet och USA. De icke-statliga aktörer som terrornätverk såsom Hamas och Hizbollah utgör, var aktörer som den dåvarande amerikanska administrationen i stor utsträckning bortsåg ifrån då man ansåg att fred i regionen

var den överordnade ambitionen. Emellertid var inte militärt fokus nödvändigtvis det primära vid ett försök att uppnå målet. Det säkerhetsshot som terrororganisationerna hade betraktats som under föregående decennier, ansåg USA inte längre vara av lika akut natur.

Attacken mot amerikanskt territorium 2001, förvisso av icke-statliga aktörer, ändrade såväl den amerikanska som den syriska rollen i systemet. Hotet från internationell terrorism, med ursprung i Mellanöstern, destabiliserade regionen och USA:s roll som, om än relativt passiv, hegemon. Efter det syriska maktskiftet 2000 återvände till viss del de maktambitioner som landet haft som Sovjetallierad; att som den ledande arabstaten visa ambitioner som hotade stabiliteten för Libanon och till viss del Israel, båda allierade med USA. Syrien var alltså en diktatur, men nu en mer regionalt oberäknelig sådan. I kombination med efterspelet till elfte september, då stater som Syrien, Afghanistan och Iran, anklagades för att stödja terrornätverk, framstod Damaskus som en aktör som rubbade maktbalansen i området. Således agerade USA med ett aktivt ledarskap för att uppnå hegemonisk stabilitet i systemet genom att engagera sig mot de stater som riskerade hota regionen i fler avseende än enbart militära, utan även i fråga om politiskt inflytande.

En utveckling mot osäkerhet i regionen skulle riskera att ge utökad maktutrymme för stater som fört en aggressiv politik gentemot USA och dess regionalt allierade samt gjort anspråk på ökat inflytande i regionen, Syrien och Iran, men framför allt Irak, som elva år tidigare invaderat ett grannland och under 1980-talet var i krig mot Iran. När Syrien visade regionalt större ambitioner riskerade det således att bli en ”dominoeffekt” där fler aktörer följer exemplet och ger ett explosivt Mellanöstern.

Neorealismen är emellertid inte fullt kapabel att fullt ut förklara den nya och unika situation som uppstod efter elfte september, i och med att USA officiellt startade ett krig mot en icke-statlig aktör, ”terrorismen”, vilket gör att en utveckling av den neorealistiska teorin efterfrågas. Terrorismen kunde vara statsbunden, som i talibanernas Afghanistan, men lika väl inte vara det. Syrien gav officiellt inget stöd åt al-Qaida, men anklagades för att härbärgera andra terrorister. De två första presidenterna ansåg inte att Syrienfrågan var av akut karaktär, men kriget mot terrorismen flyttade upp Syrien på den amerikanska prioriteringslistan när anklagelserna om syriskt terrorstöd och maktambitioner blev hårdare och mer angelägna än under föregående decennier.

4.2 En ny era eller en gammal agendas återkomst?

”When you’re talking to Cheney, you are talking to me. When Dick Cheney is talking, it is me talking” George W. Bush (Moens 2004:53)

En stats agerande är, enligt neorealismen, ett resultat av en process mellan ”koalitioner av koalitioner” inom en stat (Hettne 1996:58). Dessa koalitioner inom den amerikanska politiska maktsfären som låg bakom beslutet att klassificera

Syrien som en onskans axelmakt, ämnar jag undersöka och analysera med teorier kring *Governmental Politics Model* (se teoriavsnittet).

Presidenten befinner sig i centrum av maktcentrat och sitter högst upp i organisationen. Men, vilket vi har sett hos de två föregående presidenterna, denna position kan hanteras på vitt skilda sätt beroende på vem som är president och inte minst vem som befinner sig i kretsen kring beslutsfattaren. George W. Bush är inget undantag (Cameron 2002:38).

De som ligger bakom avgörande beslut gällande den amerikanska utrikespolitiken är således inte enbart officiella regeringsmedlemmar, utan även rådgivare och i fallet med Bushadministrationen – lobbyister. Var det primärt Bushs personliga övertygelse som ledsagade beslutsfattandet kring Syrien och de nya visionerna? Eller var det personer runt omkring honom som bestämde agendan och indirekt fattade besluten?

4.2.1 Den innersta kretsen

I Rapport 25 juni 2008 uppmärksammades det faktum att politiska tankesmedjor spelar en allt större roll i det amerikanska valet och att detta fenomen även kommit till Sverige. Bland annat var vissa meningar som yttrats i riksdagen identiska med formuleringar som tankesmedjor publicerat i sina skrifter. Detta är emellertid inget nytt fenomen. När beslut fattas inom en amerikansk administration är det vissa gånger en grupp som får sin vilja igenom, ibland en annan, och i vissa fall en kombination av flera grupperingars önsningar. Inflytelserika aktörer med en kanal med nära anknytning till chefen, presidenten, i kombination med presidentens ledarstil, prioriteringar och auktoritet ger en god inblick i varför vissa beslut fattas. Att genom koalitioner påverka agendan och styra prioriteringarna är således det mest centrala för aktörerna kring presidenten.

I vissa fall kan gränsen mellan de officiella medlemmarna i en administration och lobbyister vara tydlig, inte minst då regeringsmedlemmar kan fatta direkta beslut. Men andra gånger är denna gräns inte given, inte minst i fallet med Bushadministrationens inställning till Syrien och Mellanöstern som helhet.

Vilka officiella regeringsmedlemmar var avgörande och befann sig i George W. Bushs närhet vid beslutet att göra Syrien till en onskans axelmakt? Vilka var huvudaktörerna innanför Vita husets väggar? Även om de föregående presidenterna inte gjort sig kända för att undvika medarbetare med rutin, kan den senare Bushadministrationen sägas ha gjort detta till sitt signum. I den allra närmsta kretsen befann sig veteraner från tidigare administrationer; vicepresident Dick Cheney, försvarsminister Donald Rumsfeld och utrikesminister Colin Powell. En avgörande egenskap i George W. Bushs ledarskap presidentens uttalade vilja att medarbetarna skulle strukturera upp de valbara alternativen i förväg, vilket således gav medarbetarna stort inflytande. Väl i beslutsprocessen var presidenten aktiv, men satte stor tilltro till sina närmsta medarbetare (Cameron

2005:30). Cheney och Rumsfeld hade under 1980-talet tagit stort intryck av Reagandoktrinen¹⁴ och under den äldre Bushadministrationen författat ett dokument som förespråkade en politik som inte skulle ta en strategisk paus efter Kalla kriget, utan tvärtom föreslog att USA borde använda sin nya unika roll på ett aktivt sätt¹⁵ (Kagan & Kristol 2000:236). Det inflytande som framför allt vicepresidenten Cheney åtnjöt var utan motstycke i modern amerikansk historia, då han var inblandad i alla utrikespolitiska policybeslut och byggde upp den rutinerade staben av rådgivare kring presidenten (Cameron 2005:41). Efter elfte september blev ytterligare en medarbetare central för beslutsfattandet, Condolezza Rice¹⁶, som trots sin relativa ungdom kom att spela en huvudroll i det team som blev inflytelserikt efter terrorattackerna.

4.2.2 It's democracy, stupid!¹⁷

Att vara den aktör som identifierar problemet är avgörande för att kontrollera en agenda. Ytterligare en faktor som är avgörande när prioriteringar i agendan görs är förändringar inom den politiska strömmen, åsyftandes:

1. Förändringar i den nationella opinionen
2. Valet av en ny administration
3. Uppkomsten av nya intressegrupper (Allison & Zelikow 1999:280).

I och med attackerna den elfte september 2001 infriades samtliga tre punkter. Den unika händelsen spred rädsla och osäkerhet bland den amerikanska befolkningen. Ovanan av att ha blivit attackerade på hemmaplan ledde till förändringar i den nationella opinionen till förmån för den nytilträdna administrationen, som plötsligt gavs ett utrymme att tillämpa den strategi den ansåg passa bäst för situationen. Den inledningsvis relativt passiva administrationen fick ”fria händer” att bemöta de aktörer som angripit moderlandet. Condolezza Rice menar att terrorattackerna, likt enbart Pearl Harbor 1941 i modern tid, ställde USA inför en helt ny verklighet. (Rice 2008) I efterdyningarna efter elfte september uppstod nya intressegrupper, i vissa fall blev tidigare perifera grupper relevanta och klev fram som avgörande aktörer för hur

---

¹⁴ Reagandoktrinen, som användes för att kategorisera Reaganadministrationens anti-kommunistiska agenda, baserades på att USA hade en skyldighet att försvara sina demokratiska allierade gentemot Sovjetunionen (State Department 2008).

¹⁵ Fredrick Kagan skriver att Cheney, Powell och Wolfowitz hade som ambition att inte bara se till de omedelbara hoten efter Sovjetunionens fall 1991, utan även till framtida hot. De menade således att hotbilden mot USA på intet sätt försvann i och med den bipolära världsordningens upphörande, snarare tvärtom (Kagan & Kristol 2000:236).

¹⁶ Condolezza Rice hade spelat en stor roll i Bushs valkampanj och fick under den första mandatperioden rollen som säkerhetsrådgivare. Trots att Dick Cheney, tillsammans med bl.a. Wolfowitz och Libby, bildat ett utrikesteam som exkluderat Rice, var Bushs förtroende för henne i administrationen alltjämt intakt under hela mandatperioden (Brzezinski 2007:138-39).

¹⁷ Rubriken åsyftar Bill Clintons slogan för sin första presidentvalskampanj 1992; ”It's the economy, stupid!” (Schneider 2007).

administrationens skulle komma att göra sina prioriteringar. Av dessa intressegrupper torde A Project for the New American Century, PNAC, vara den mest inflytelserika¹⁸. PNAC grundades 1997 av William Kristol och Robert Kagan med en ambition att arbeta för ett globalt amerikanskt ledarskap (Abrams et al, 1997). De första åren präglades av opinionsbildning mot den sittande Clintonadministrationens utrikespolitik. I synnerhet var det Irak, Syrien, och Iran som lobbygruppen ansåg att presidenten var alltför passiv gentemot. 1997 publicerades ett ”Statement of principles” där såväl Clinton som mer klassiskt amerikansk konservativa kritiserades för sin brist på visioner. Förutom frontmännen Kagan och Kristol, opinionsbildare som Charles Krauthammer och Francis Fukuyama, skrevs dessa stadgar även under av Dick Cheney, Donald Rumsfeld, Lewis Libby och Paul Wolfowitz; en kvartett som tre år senare skulle innehåva avgörande positioner inom Vita husets väggar. Även om varken Cheney eller Rumsfeld officiellt valt att beteckna sig själva som ”neokonservativa”, gav de båda sitt stöd åt denna världsåskådning i dokumentet (Abrams et al, 1997). Året därpå skrev samma konstellation ett öppet brev till Bill Clinton där organisationen varnade för att hotet från Mellanöstern var den allvarligaste globala situationen sedan Kalla krigets slut¹⁹ (Kristol et al 1998). Den framväxande neokonservativa intellektuella rörelsen, som förvisso inte var en enhet utan i allra högsta grad bestod av en mängd olika inriktningar, menade att USA hade en moralisk skyldighet att försvara och införa demokrati inte bara på sin egen kontinent, utan överallt. Demokrati kan påtvingas, hävdade Kagan, och för att genomföra detta krävs ett starkt amerikanskt försvar och starka allianser, även om det sistnämnda målet inte är direkt avgörande (Kristol & Kagan 2000:20). Rice menar att demokratisk statsbildning i Mellanöstern är ett nationellt amerikanskt intresse, eftersom det leder till stabilitet (Rice 2008). Ett citat som tydligt belyser den neokonservativa skolans gemensamma huvudinriktning – och kan appliceras på Syrien – är AEI:s Joshua Muravchiks:

Vilka problem vi än må ha skapat för oss själva i Vietnam (...) så kunde ursprunget till den konflikten varken återfinnas i amerikansk imperialism eller vad president Carter skulle kalla för vår överdrivna fruktan för kommunismen, utan i kommunismens strävan efter dominans (Dahl 2008).

---

¹⁸ Andra inflytelserika neokonservativa tankesmedjor vid tidpunkten var Cato Institute och American Enterprise Institute, AEI. (Krauthammer 2004) Efter en bedömning och noggrant övervägande av närheten till Bushadministrationen, framstår emellertid PNAC som den tankesmedja som de facto var närmast den direkta beslutsprocessen.

McKeever & Davies skriver att: ”The Bush Doctrine is clearly based on the neo-conservative world view that has developed in the 90’s and most loudly advocated by the group The Project for the New American Century”. (355)

Zakaria: ”Project for the New American Century, the main neoconservative advocacy group (...)” (Zakaria 2008).

¹⁹ Dessa artiklar från PNAC är enbart exempel ur det digra arkiv som organisationen tillhandahåller.

Paul Wolfowitz, aktiv inom PNAC och i regeringen medlem av det ”andra laget” bestående av de neokonservativa intellektuella²⁰ som kom att forma Bushs visioner efter den elfte september, skriver 2000, strax före den republikanska valsegern, att de neokonservativa ämnar ge stöd åt liberala ekonomiskt fria stater, stärka alliansstrukturer, hantera ”rogue states” eller ”minor disturbers”, samt behålla ett amerikanskt ledarskap i världen, inte minst militärt (Kristol & Kagan:333). Flertalet av dessa ”rogue states” befann sig i Mellanöstern²¹ och Syrien var otvivelaktigt en av dessa, men hade negligerats under Clintons två mandatperioder²². Ett av de överordnade målen ansågs vara ett fungerande provästligt Libanon och ett samarbete med Syrien, men Kagan ansåg 2000 att dessa mål var omöjliga så länge Hafiz al-Hasad var vid livet²³ (ibid:236). Samma år dog den syriske ledaren. Kagan och Kristol presenterar fem ”synder” som de ansåg var oförlåtliga för ett amerikanskt ledarskap att tolerera:

1. sponsra terrorism
2. ge stöd åt militanta islamister över hela världen
3. störa freden och hota Israels existens
4. kränka mänskliga rättigheter
5. söka efter att innehava kärnvapen (ibid:131).

Den systematisering av neokonservatismen som skedde genom tydligare riktlinjer, främst efter den elfte september 2001, i kombination med den föregående generationens stöd för Reagandoktrinen blev tillsammans den viktigaste inspirationskällan för Bushadministrationen under 2000-talets första år²⁴. Även om terrornätverket al-Qaida knappt omnämns i PNAC:s dokument under de föregående åren, talades det åter om den ständiga kampen mellan gott och ont, om militär styrka, och en kompromisslös kamp med visioner (Dahl 2008). Nu gjordes ingen skillnad på terrorister och de som härbärgerar dem, vilket tåls att jämföras med Bill Clinton som valde att bortse från detta i Syriens fall och såg freden med Israel som det överordnade målet (McKeever & Davies 2006:356). Det nya hotet var inte Sovjetunionen, utan i stort sett alla diktaturer och om en sådan som Syrien även misstänktes för att stödja terrorism och hota stabiliteten i regionen kring USA:s huvudallierade Israel, torde valet av neokonservativa krafter att klassificera staten som en onskans axelmakt vara

---

²⁰ Förutom Wolfowitz var även Condoleezza Rice och Richard Perle nyckelpersoner i denna gruppering (Brzezinski 2007:139).

²¹ Enligt Freedom House var 2001 75 procent av världens länder ”fria” eller ”delvis fria”, men enbart 28 procent av länderna i Mellanöstern kunde betecknas så, en siffra som har fallit under de senaste tjugo åren (Zakaria 2001). Denna brist på frihet torde vara en anledning till de neokonservativas intresse för regionen.

²² Kagan skriver att: ”Not too surprisingly his (Clinton) administration has not really addressed the issue of statesmanship. The next administration will have to” (Kristol & Kagan 2000:336).

²³ Charles Krauthammer, neokonservativ krönikör på Washington Post: ”We need therefore, to be relentless in insisting on a full (and as humiliating as possible) evacuation of Syria from Lebanon. We must push now and we must push hard” (Washington Post 2005). Han menar vidare att elfte september var ett gammal problem, med ett nytt ansikte, dvs. en återgång till 1900-talets radikala ideologier (Krauthammer 2004:17)

²⁴ I flertalet fall fick exempelvis statliga organisationer såsom CIA stryka på foten. Kagan menar att CIA under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet gick från fiasko till fiasko och ideligen gjorde fel prioriteringar (Kristol & Kagan 2000:103). Precis som Allison och Zelikow menar får vissa grupper kliva tillbaka vid bestämmandet av agenda till förmån för andra grupper.

logiskt. På samma sätt menar Norell att ”terrorism handlar till stor del om vad olika regimer tillåter”; en sådan bredare syn på vad terrorism innebär, torde förenkla en konkretisering av vad ”kriget mot terrorismen” innebär. (Norell 2004:53).

Genom en analys av de aktörer som påverkade agendan har vi nått en plausibel delförklaring till varför Syrienfrågan behandlades som den gjorde. Efter ett 1990-tal inriktat på globaliseringsfrågor av Clintonadministrationen, återkom Reagan doktrinen i en ny tappning av såväl nya influenser som medlemmar av tidigare republikanska administrationer. Den nya doktrinen var även den inriktad på ett försvar för existerande demokratier, men även på en tro på att demokrati kan spridas med hjälp av en expanderande amerikansk militärmakt samt en skyldighet av USA att använda sin särställning till att leda världen i den riktningen.

Retoriken kring ”ondskans axelmakter” ger upphov till vidare frågeställningar och problematik. Om kriteriet för att tillhöra den ”onda sidan” är att stödja terrorism, vilket Syrien enbart kan beskyllas för att ha gjort indirekt, borde inte då Pakistan, Colombia och Saudiarabien kvalificerat sig till denna krets? Åsyftas däremot brist på demokrati och mänskliga rättigheter har stater som Kina, Burma och Vitryssland lika stor anledning som Syrien att befinna sig på listan. Liknande jämförelser kan göras gällande sökande efter nukleära vapen eller nyliga krig med grannländer.

5 Konklusion

Avgörande händelser i amerikansk politik är inte sällan även avgörande händelser för resten av världen, och symboliserar slutet på en era och inledningen på en ny. Pearl Harbor och, som i detta fall, elfte september är de mest uppenbara i modern tid. På kort tid omformulerades, med hjälp av neokonservativa idéer kring primärt spridning av demokrati och gamla förhoppningar från återvändande före detta regeringsmedlemmar, den amerikanska utrikespolitiken och kraven på alla andra stater; stödjer en stat terrorister eller hotar amerikanska intressen betraktas staten i fråga som en fiende. Syrien, en sekulär diktatur som under decennier beskyllts för att ge stöd åt Hamas och Hizbollah samt betrakta sig som den främsta företrädaren för panarabismens spridning i Mellanöstern, gick från att ha behandlats relativt passivt av presidenterna George H.W. Bush och Bill Clinton, till att hamna i skottgluggen 2002. Trots en viss historia av att stödja amerikanska krig och operationer, var Syrien en onskans axelmakt och ett hot för regionen, vilket indirekt var ett hot mot amerikanska intressen.

Vidare forskning kring ämnet efterfrågas och infallsvinklarna torde vara många. Hur stor roll spelade Irak i att Syrien blev en onskans axelmakt? Var Syrien bara en förevändning, med ett antal beröringspunkter med Irak (Ba'th-partiet, stöd åt terrorister, en tradition av Israel-kritisk politik) för att ge större trovärdighet åt en operation som egentligen var ämnad åt att eliminera Saddam Hussein? Nordkoreas plats på listan tåls att diskuteras, inte på grund av deras brott mot mänskliga rättigheter eller nukleära ambitioner, men huruvida landet hamnade där för att rättfärdiga att kriget mot terrorismen inte bara var ett krig mot Mellanöstern.

Hur relevant retoriken kring ”onskans axelmakter” är sju år efter klassificeringen torde inte vara helt givet. Var elfte september den tidpunkt då splittringen mellan den amerikanska och den arabiska världen expanderade, eller kommer retoriken leda till att de neokonservativa intressena kring demokratispridningen i Mellanöstern fick stort genomslag?

6 Referenser

Tryckta källor

- Allison, Graham, & Zelikow, Philip, 1999: *Essence of Decision – explaining the Cuban Missile Crisis*. Andra utgåvan. New York: Longman
- Amin, Samir, 2004: *Arabvärlden och Europa – ett arabiskt perspektiv*. Stockholm: Agora
- Bjereld, Ulf, & Ekengren, Marie, 2003: *Internationella Relationer*. Stockholm: Liber
- Brzezinski, Zbigniew, 2007: *Second Chance: Three Presidents and the crisis of American superpower*. New York: Basic Books
- Cameron, Fraser, 2002. *US Foreign Policy after the Cold War – global hegemon or reluctant sheriff?* Cornwall: Routledge
- Chan, Stephen, 2005: *Out of evil – new international politics and old doctrines of war*. Cornwall: I.B. Tauris
- Chomsky, Noam, 2001: *Skurkstater .- den starkares rätt?* Stockholm: Ordfront
- Clarke, A. Richard, 2004: *Inside America's war on terror*. New York: Free Press
- Clinton, Bill, 2005: *My life*. Berkshire: Arrow Books
- Dahl, Ann-Sofie, 2008: ”Neokonservativ renässans”. *Tidskriften Neo*, nr.4 2008, s.60-63
- Greenstein, I. Fred, 2004: *The presidential difference – leadership style from FDR to George W. Bush*. Andra utgåvan. Princeton: Princeton University Press
- Hay, Colin, 2002: *Political Analysis – an introduction*. Hampshire: Palgrave
- Hettne, Björn, 1996: *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur
- Hourani, Albert, & Mostyn, Trevor, 1988: *The Cambridge encyclopedia of the Middle East and North Africa*. Cambridge: Cambridge University Press
- Kagan, Robert, & Kristol, William, 2000: *Present dangers – crisis and opportunity in American foreign and defense policy*. San Francisco: Encounter Books
- Krauthammer, Charles, 2004: *Democratic Realism*. Washington DC: The AEI Press
- Lewis, Bernard, 1993: *Arabs in history*. Oxford: Oxford University Press
- Leth, Göran, & Thurén, Torsten, 2000: ”Källkritik för Internet”. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar
- McKeever, Robert, & Davies, Philip, 2006: *Politics USA*. Andra utgåvan. Hampshire: Pearson Longman
- Moens, Alexander, 2004: *The foreign policy of George W. Bush: values, strategy and loyalty*. Cornwall: Ashgate

- Norell, Magnus, 2004: *Mellanöstern efter kriget I Irak – demokratisering med förhinder?* Stockholm: SNB Förlag
- Persson, Sune, 1982: *Syrien och dess framtid*. Stockholm: Försvarets Forskningsanstalt
- Rice, Condolezza, 2008: "Rethinking the National Interest – American Realism for a New World", *Foreign Affairs*, volym 87, nr. 4, s.2-26
- Sharabi, B. Hisham, 1966: *Nationalism and Revolution in the Arab World*. London: Van Nostrand
- Zisser, Eyal, 2000: "Asad's legacy" – New York: New York University Press
- Zisser, Eyal 2002: "Syria and the War in Iraq" *Middle East Review of Foreign Affairs*, volym 7, nr 2.

Internetkällor

- Abrams, Elliot, et al: "Statement of Principles". A Project for A New American Century 1997. Nedladdad 13 maj 2008 från: <http://www.newamericancentury.org/statementofprinciples.htm>
- Abrams, Elliot, et al: "Honorable William J. Clinton". A Project for A New American Century 1998. Nedladdad 20 maj 2008: <http://www.newamericancentury.org/Iraqclintonletter.htm>
- Bush, W. George: "President delivers the State of the Union Address". The White house 29/1 2002. Nedladdad 12 april 2008 från: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>
- Freedom House: "Country Report", Freedom House 2002. Nedladdad 22 juni 2008 från: <http://freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2002&country=2224>
- Gardner, Frank: "Who is who in the Axis of Evil". BBC:s hemsida 2003. Nedladdad 3 maj 2008 från: <http://www.bbc.co.uk/2/hi/19888/0.htm>
- Hemmer, Christopher: "Syria under Bashar al-Hasad: clinging on to his roots". Air University 2003. Hämtad 12 juni 2008 från: http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/cpc-pubs/know_thy_enemy/hemmer.pdf
- Jönsson, Per: "Intelletuella utmanar diktaturen". Dagens Nyheter 3/3 2005. Nedladdad 9/5 2008 från: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polypoly.jsp?a=386319>
- Krauthammer, Charles: "Syria and the New Axis of Evil". Washington Post ¼ 2005. Nedladdad 20 juli 2008: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A17354-2005Mar31.html>
- Kristol, William et al: "The Honorable George W.Bush". A Project for A New American Century 2001. Nedladdad 13 maj 2008 från: <http://www.newamericancentury.org/bushletter.org>
- Löfgren, Peter: "Diktaturen som kom in från kylan". Dagens Nyheter 9 maj 2008. Nedladdad 10 maj 2008 från: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polypoly.jsp?a=766783>
- Nationalencyklopedin: "al-Hasad, Hafiz". Nedladdad 9 maj 2008 från: http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=118810&i_word=assad.

- Nationalencyklopedin: "Axelmakterna". Nedladdad 12 maj 2008 från:
http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=121602&i_word=axelmakterna
- Porter, Keith: "US Syria relations – Profile of US Syrian Relationship". New York Times Company 2008. Nedladdad 14 augusti från:
<http://usforeignpolicy.about.com/od/countryprofi3/p/ussyriaprofile.htm>
- Reagan, Ronald: " 'Evil empire' speech". 8/3 1983. Nedladdad 14 maj från:
http://www.latimes.com/news/specials/obituaries/la-reagan-empire_1_3917729.story?coll=la-home-headlines
- RightWeb: "Profile: Robert Kagan", 13 maj 2007. Nedladdad 18 juli 2008 från:
<http://rightweb.irc-online.org/profile/1241.html>
- Schmitt, Gary, & Donnelly, Tom: "Goal is clear enough". A Project for A New American Century 2001. Nedladdad 13 maj 2008 från:
<http://www.newamericancentury.org/terrorism:092601.htm>
- Schneider, Bill: "Analysis: could it be 'the economy, stupid' again?". CNN.com 8/11 2007. Nedladdad 3 augusti 2008 från:
<http://www.cnn.com/2007/POLITICS/11/07/schneider.economy.poll/index.html>
- Strömberg, Jörgen: "Rättegången kyler ner Damaskusvåren", Sydsvenska Dagbladet 13/12 2001. Nedladdad 9/5 2008 från:
<http://www.sydsvenskan.se/varlden/article13029.ece>
- US Department of State: "Reagan doctrine, 1985". US Department of State 2008. Nedladdad den 12 juli 2008 från:
<http://www.state.gov/r/pa/ho/time/rd/17741.htm>
- Zakaria, Fareed: "How to save the Arab World". Fareedzakaria.com 24/12 2001. Nedladdad 10 maj 2008 från:
http://www.fareedzakaria.com/newsweek/22401_how.html
- Zakaria, Fareed: "An end to Evil: showing them who's boss". Fareedzakaria.com 8/2 2005. Nedladdad 5 maj 2008 från:
<http://www.fareedzakaria.com/nyt/nytreview020804.html>

Muntliga källor

- Sveriges Television 5/5 2008: "Råd för resande till Syrien", Peter Löfgren
 Sveriges Television 25/6 2008: Rapport